

Камишан А. А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Рядова Л. О.,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Анотація. У дослідженні вивчено організаційно-методичні умови проведення занять із фізичного виховання для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами та обґрунтовано їх ефективність в забезпеченні соціальної адаптації та інклюзивності освітнього процесу в закладах вищої освіти. В результаті дослідження виявлено, що дотримання цих умови забезпечує ефективність занять для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами, сприяючи їх соціальній адаптації та інклюзивності освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Ключові слова: заклади вищої освіти; здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами; інклюзивність освітнього процесу; організаційно-методичні умови; соціальна адаптація; фізичне виховання.

Вступ. Інклюзивна освіта в закладах вищої освіти є ключовим напрямом сучасної освітньої політики, спрямованої на забезпечення рівного доступу до навчання для всіх здобувачів вищої освіти, зокрема тих, хто має особливі освітні потреби.

Здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами часто стикаються з фізичними, психологічними та соціальними бар'єрами, які ускладнюють їхню адаптацію до академічного середовища та повноцінну участь в освітньому процесі.

Фізичне виховання має унікальний потенціал для сприяння соціальній інтеграції та адаптації, оскільки воно поєднує фізичну активність із соціальною взаємодією та психологічною підтримкою.

Організація занять із фізичного виховання для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами вимагає спеціальних організаційно-методичних умов, які враховують їхні індивідуальні потреби та сприяють створенню інклюзивного освітнього середовища. Такі заняття допомагають формувати соціальні зв'язки, знижувати рівень стресу та підвищувати самооцінку, що є критично важливим для соціальної адаптації та інтеграції.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням кількості здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами, що потребує створення безбар'єрного освітнього середовища в закладах вищої освіти.

**III Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ, ЗДОРОВОГО СПОСОБУ
ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ»**

Незважаючи на прогрес у впровадженні інклюзивної освіти, організація занять із фізичного виховання для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами залишається недостатньо розвиненою через брак адаптованих методик, спеціалізованого обладнання та підготовлених викладачів. Відсутність належних організаційно-методичних умов обмежує можливості таких здобувачів вищої освіти брати участь у заняттях із фізичного виховання, що негативно впливає на їхню соціальну адаптацію, психоемоційний стан і рівень якості життя.

Дослідження організаційно-методичних умов проведення занять із фізичного виховання для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами спрямоване на розробку ефективних підходів до забезпечення інклюзивності та соціальної адаптації, що відповідає сучасним викликам вищої освіти.

Мета дослідження: вивчити організаційно-методичні умови проведення занять із фізичного виховання для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами та обґрунтувати їх ефективність в забезпеченні соціальної адаптації та інклюзивності освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення наукової та методичної літератури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фізичне виховання є однією з важливих складових системи освіти здобувачів вищої освіти [1].

Низка фахівців зазначає [1; 2; 3; 5; 6], що на заняттях із фізичного виховання під час навчання в закладах вищої освіти виконуються такі завдання: зміцнення здоров'я, підвищенні рівня фізичної підготовленості та працездатності, всебічний гармонійний розвиток, виховання моральних і вольових якостей, формування здорового способу життя та стійкої мотивації до систематичних занять фізичними вправами у здобувачів вищої освіти,

Ю. О. Остапенко і В. В. Остапенко [5] вважають, що фізичне виховання відіграє важливу роль у професійному становленні майбутнього фахівця.

Належна організація фізичного виховання в закладах вищої освіти, на думку Я. І. Олексієнко, І. О. Дудник, В. В. Суботи [4], здатна подолати негативні тенденції у стані здоров'я і рівні фізичної підготовленості в здобувачів вищої освіти.

Здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами потребують спеціально організованих занять із фізичного виховання, які враховують їхні індивідуальні особливості. Організаційно-методичні умови забезпечують доступність, безпеку та ефективність таких занять.

Для забезпечення доступності, безпеки та ефективності занять із фізичного виховання для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами необхідно впроваджувати комплексний підхід, що враховує їхні індивідуальні фізичні, психологічні та соціальні особливості. Організаційно-методичні умови включають:

III Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ, ЗДОРОВОГО СПОСОБУ
ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ»

1. Адаптовані навчальні програми. Розробка диференційованих програм із урахуванням типу особливостей освітніх потреб. Наприклад, низькоінтенсивні вправи (йога, пілатес) для здобувачів вищої освіти з порушеннями опорно-рухового апарату або вправи з вербальними інструкціями для здобувачів вищої освіти з сенсорними порушеннями.

2. Безбар'єрний доступ до занять. Обладнання спортивних залів пандусами, адаптивними тренажерами, маркуванням для здобувачів вищої освіти з порушеннями зору та доступними роздягальнями.

3. Підготовка викладачів. Проведення тренінгів із інклюзивного фізичного виховання, навчання методик роботи зі здобувачами вищої освіти з особливими освітніми потребами та співпраця з фахівцями з медицини і психології.

4. Індивідуалізація та групові заняття. Поєднання персоналізованих планів фізичних вправ із груповими активностями (наприклад, спортивні ігри) для сприяння соціальній взаємодії.

5. Психологічна підтримка. Організація мотиваційних бесід і груп підтримки для зниження тривожності, подолання страху стигматизації та підвищення рівня мотивації до систематичних занять із фізичного виховання у здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.

6. Використання інноваційних технологій: Застосування фітнес-додатків, носимих пристроїв і адаптованих інструкцій (субтитри, аудіо) забезпечує доступність занять із фізичного виховання для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами, дозволяючи їм брати участь, отримувати зрозумілі інструкції та відстежувати прогрес, що сприяє інклюзивності та соціальній адаптації.

7. Регулярність і моніторинг. Проведення занять 1 – 2 рази на тиждень із регулярною оцінкою фізичного, функціонального психоемоційного стану та соціальної взаємодії здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами і без.

Зазначені умови забезпечують ефективність занять із фізичного виховання, сприяючи соціальній адаптації та інклюзивності освітнього процесу для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.

Організаційно-методичні умови проведення занять із фізичного виховання для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами сприяють їхній соціальній адаптації та інклюзивності освітнього процесу через комплексний вплив на фізичний, психологічний та соціальний стан. Ці умови забезпечують доступність, індивідуалізацію та соціальну взаємодію, створюючи сприятливе освітнє середовище для розвитку здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами, а саме:

1. Соціальна адаптація:

1) Адаптовані вправи сприяють поліпшенню фізичного стану, підвищують рівень фізичної підготовленості, що сприяє впевненості в собі та здатності взаємодіяти в соціальному середовищі.

**III Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ, ЗДОРОВОГО СПОСОБУ
ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ»**

2) Групові заняття та психологічна підтримка сприяють зниженню тривожності, підвищенню самооцінки та допомагають долати страх осуду, сприяючи адаптації до академічного життя.

3) Групові активності сприяють комунікації, формуванню соціальних зв'язків і зниженню ізоляції, що є ключовим для адаптації здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.

2. Інклюзивність освітнього процесу:

1) Безбар'єрне середовище та адаптивне обладнання забезпечують рівний доступ до занять для всіх здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.

2) Персоналізовані програми фізичних вправ дозволяють здобувачам вищої освіти з особливими освітніми потребами брати участь у заняттях відповідно до їхніх можливостей, сприяючи рівноправності.

3) Групові заняття здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами та без створюють середовище взаєморозуміння, знижуючи дискримінацію та сприяючи соціальній інтеграції.

4) Систематичні заняття сприяють підвищенню рівня мотивації до навчання та академічну успішність, що посилює залученість у освітній процес.

Висновки. Дотримання організаційно-методичних умов проведення занять із фізичного виховання для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами забезпечує ефективність занять, сприяючи соціальній адаптації та інклюзивності освітнього процесу.

Перспективи подальших досліджень: розробка методичних рекомендацій для викладачів фізичного виховання щодо роботи зі здобувачами вищої освіти з особливими освітніми потребами на заняттях із фізичного виховання.

Список використаної літератури

1. Гришко Ю. Розвиток рухових якостей студентів технічних університетів засобами настільного тенісу в поза аудиторній діяльності. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2018. № 10 (84). С. 70–81.

2. Дорохова О. В., Березовський В. А. Спортивні ігри – ефективна форма фізичного виховання студентської молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. пр. / за ред. О. В. Тимошенка. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 3 К (110) 2019. С. 181–184.

3. Ковальчук Н. В., Довгопол Е. П. Проблема формування здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. праць / за ред. О. В. Тимошенка. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 2 (96) 2018. С. 39–41.

III Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ, ЗДОРОВОГО СПОСОБУ
ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ»

4. Олексієнко Я. І., Дудник І. О., Субота В. В. Формування фізичного стану студентів закладів вищої освіти засобами фітнес-технологій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 74. Т. 3. С. 49–54.
5. Остапенко Ю. О., Остапенко, В. В. Спортивні ігри у професійному становленні студентів економічного профілю. *Спортивні ігри*. 2020. № 3 (17). С. 33–42.
6. Степанова І. В., Алфьоров О. А., Коряка Є. О., Жорова О. Ю., Куслії В. М. Характеристика рухової активності студентів музичного мистецтва. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. пр. / за ред. О. В. Тимошенка. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. Вип. 2 (122) 2020. С. 163–167.